

Albert Sánchez Piñol

LA PELL FREDA

Primeres pàgines

La Campana

1a edició: octubre del 2002
35a edició: maig del 2011

© Albert Sánchez Piñol
© Edicions La Campana
Muntaner 248, 1r 2a
08021 Barcelona
Tel.: 93 453 16 65 / Fax: 93 451 89 18
campana@edicionslacampana.cat
www.edicionslacampana.cat

Disseny coberta: Eumogràfic
Foto coberta: © Michael Heissner/gettyimages

ISBN: 978-84-95616-25-8
Dipòsit legal: B. 22.088 - 2011
Fotocomposició: EdiGestió (Barcelona)
Imprès a Romanyà/Valls. Capellades (Barcelona)

Mai no som infinitament lluny d'aquells qui odiem. Per la mateixa raó, doncs, podríem creure que mai no serem absolutament a prop d'aquells qui estimem. Quan em vaig embarcar ja coneixia aquest principi atroç. Però hi ha veritats que meixen la nostra atenció, i n'hi ha d'altres amb les quals no ens convenen els diàlegs.

Vam tenir la primera visió de l'illa de matinada. Feia trenta-tres dies que els dofins havien renunciat a la nostra popa i dinou que la tripulació expel·lia núvols de baf per la boca. Els mariners escocesos es protegien amb manyoples que pujaven fins al colze. Duien pells tan contundents que feien pensar en cossos de morsa. Per als senegalesos aquelles latituds fredes eren un suplici, i el capità tolerava que fessin servir greix de patata com a maquillatge protector, a les galtes i al front. La matèria es diluïa i es filtrava pels ulls. Els queien llàgrimes però no es queixaven mai.

–La seva illa. Observi, a l'últim horitzó –em va dir el capità.

No la vaig saber veure. Només aquella mar freda, com sempre, obturada per núvols distants. Per bé que érem molt al sud, les formes i els perills dels icebergs antàrtics no havien animat la travessa. Cap muntanya de gel, ni rastre d'aquells gegants a la deriva, naturals i espectaculars. Patíem els inconvenients del sud però se'ns negava la seva grandiloqüència. El meu destí, doncs, era al llindar d'una frontera gèlida que mai no traspassaria. El capità em va donar la lent d'augment. I ara? La veu? Sí, la vaig veure. Una terra esclafada entre els grisos de l'oceà i del cel, envoltada per un collar d'escuma blanca. Res més. Encara vaig haver d'esperar una hora. Després, a mesura que ens hi apropàvem, els contorns es van anar fent visibles a simple vista.

Vet aquí la meva futura residència: una extensió que de punta a punta amb prou feines arribava al quilòmetre i mig, en forma de lletra *ela*. L'extrem del nord era una elevació granítica ocupada pel far. Destacava la seva alçària de campanar. No imposava exactament per la magnitud, però les reduïdes dimensions de l'illa li atorgaven, per contrast, una consistència megalítica. Al sud, al taló de la *ela*, una prominència menor, on apareixia la casa de l'oficial atmosfèric. O sigui, la meva. Les dues construccions s'unien per una mena de vall estreta

on prosperava la vegetació humida. Els arbres creixien com un ramat de bèsties que s'estrenyen les unes amb les altres, tot buscant refugi en els cossos aliens. La molsa els abrigava. Una molsa més compacta que les bardisses dels jardins i alta fins al genoll, fenomen curiós. Tacava els troncs com una lepra de tres colors: blau, violeta i negre.

L'illa estava envoltada d'esculls menors, escampats aquí i allà. Això feia del tot impossible ancorar a menys de tres-cents metres de l'única platja, que s'estenia als peus de la casa. Per tant, no quedava més remei que carregar el meu equipatge i la meva persona en una xalupa. Que el capità m'acompanyés a terra ferma s'havia d'entendre com una amabilitat gratuïta. Res no l'hi obligava. Però al llarg del viatge havíem iniciat una d'aquestes intel·ligències que, de vegades, apareixen entre homes de generacions diferents. Tenia els seus orígens als barris portuaris d'Hamburg, després es va guanyar la pàtria danesa. Si alguna cosa el definia eren els ulls. Quan mirava algú no existia res més en tot el món. Ponderava els individus amb criteri d'entomòleg i les situacions amb caràcter d'expert. N'hi ha que ho confondrien amb severitat. Jo crec que aquella era la seva manera d'aplicar els ideals tolerants que amagava a la recambra del seu esperit. Mai no confessaria el seu amor al proïsme amb

paraules, però li dedicava tots els actes. Sempre em va tractar amb la gentilesa del botxí per encàrrec. Si podia fer alguna cosa per mi, la faria. Després de tot, qui era jo? Un home més a prop de la joventut que de la maduresa, destinat a una illa minúscula i escombrada per aires d'estigma polar. Durant dotze mesos hauria de viure allà, en una solitud d'exili, lluny de qualsevol costa civilitzada, amb una feina tan monòtona com insignificant: anotar la intensitat, direcció i freqüència dels vents. Els convenis de marina internacional així ho estipulaven. Naturalment, la paga era bona. Però ningú acceptava un destí com aquell per diners.

El capità, jo, vuit mariners i quatre xalupes vam arribar a la platja. Els homes trigarien una estona a descarregar les provisions d'un any sencer, i a més els baguls i pertinences que duia amb mi. Molts llibres. Em constava que em sobraria el temps i volia ocupar el cervell amb les lectures que els últims anys de la meua vida m'havien negat. Bé, va dir el capità en adonar-se que l'operació seria lenta, som-hi. Ell i jo ens vam avançar per la sorra, doncs. Un caminet que feia pujada duia a la casa. L'anterior inquilí s'havia entretingut a posar-hi baranes. Fustes refusades i polides per la mar, clavades de forma molt rudimentària. Sí, una ment racional havia fet allò. I encara que sembli

increïble, va ser aquest detall el que per primera vegada em va fer pensar en l'individu que anava a substituir. Aquesta persona era un ser concret, ara podia veure una de les seves accions sobre el món, per fortuïta que fos. Vaig pensar en ell i, en veu alta, vaig dir:

–És estrany que l'oficial atmosfèric no hagi sortit a rebre'ns. Hauria de ser ben feliç que el rellevéssim.

Tal i com m'acostumava a succeir amb el capità, un segon després d'haver parlat em vaig mossegar la llengua: feia estona que les seves idees precedien les meves. La casa era davant nostre. Una teulada cònica, amb teules de pissarra i parets de maons vermells. La construcció no tenia ni una mica de gràcia ni d'harmonia. Als Alps seria un refugi de muntanya, una ermita dels boscos o una caserna de duanes.

Sense actuar, quiet, durant un llarg minut el capità es va lliurar a la inspecció visual del qui ensuuma perills. Jo li havia cedit tota la iniciativa. Un vent de primera hora movia les branques dels quatre arbres que marcaven els angles de l'habitatge, una mena de roures canadencs. L'aire no era gèlid però era molest. Per bé que existia alguna mena de desolació, no era d'una espècie identificable. El problema no era tant el que hi havia com el que no

vèiem. On era l'oficial? Es dedicava a alguna tasca del seu ofici, en algun lloc? Simplement passejava per l'illa? A poc a poc vaig anar veient indicis dolents. Les finestres eren petites, rectangles de vidres molt gruixuts. Els porticons de fusta estaven oberts. Batien. No em va agradar. Voltant la caseta, a tocar dels murs, encara es podia endevinar un jardí antic. Els límits estaven assenyalats per pedres mig enterrades. Però la majoria de plantes havien desaparegut com trepitjades per un batalló d'elefants.

El capità va fer un gest molt seu: el mentó amunt, com si el coll del gavany blau l'asfixiés lleugerament. Després va empènyer la porta, que es va obrir amb un reneç de tomba faraònica profanada. Si les portes poden parlar aquell grinyol deia: «Passeu si ho voleu, no serà pas responsabilitat meva.» Vam entrar, sí.

L'espectacle recordava alguna crònica d'explorador africanista. Com si una columna de formigues tropicals hagués assolat aquell espai, devorant la vida i menyspreant els objectes. Els mobles essencials estaven intactes. Més que destrucció, abandonament. Era un recinte d'una sola peça. El llit es trobava al seu lloc, la llar de foc i la muntanyeta de troncs també. La taula havia caigut. El baròmetre de mercuri estava intacte. Els utensilis

de cuina, desapareguts –no sé per què aquest detall em va semblar un misteri suprem. No es veien estris personals del meu predecessor, o l'instrumental de l'ofici. Però la deixadesa em va semblar més aviat producte d'alguna bogeria estranya que de catàstrofes naturals. I per bé que trist, en general continuava sent un lloc habitable. La remor de les onades arribava clarament fins a nosaltres.

–On deixem les coses del senyor oficial d'aïres i vents? –va dir un nouvingut, el senegalès Sow. Els mariners havien aconseguit dur l'equipatge des de la platja.

–Aquí, aquí, per aquí dins, tant és –vaig dir amb molta energia, per tal de dissimular l'ensurt que m'havia provocat aquella veu inesperada. El capità va dirigir contra la marineria el disgust que li provocava la situació:

–Si us plau, Sow, que els nois m'endrecin aquest desastre.

Mentre els homes s'afanyaven a dipositar els baguls i ordenar-ho tot, el capità em va suggerir que anéssim al far.

–Potser hi trobem el seu predecessor –em va dir quan ja no podien sentir-nos els mariners.

Segons li constava, el far també estava habitat. No recordava exactament si era dels holandesos, dels francesos o de qui, però pertanyia a algú. L'en-

carregat del far era el veí de l'oficial atmosfèric, i seria molt lògic i entenedor que haguessin iniciat una amistat de circumstàncies. Tanmateix això era més un raonament que una esperança. Ens parlava de la localització de l'atmosfèric però no justificava l'estat de la casa. En qualsevol cas, era molt oportú dirigir-s'hi.

Recordo la inquietud que vaig sentir durant aquell breu trajecte. Suposo que en bona part es devia al meu estat d'ànim del moment. També és cert que no era un bosc com els que estem acostumats a veure. Una sendera originada pel pas de l'home ens duia en un trajecte quasi directe fins al far. Només es desviava quan la molsa, traïdora, amagava clots de fang i sucs negres. Immediatament darrere dels arbres hi havia el mar, que ens fregava amb cadència àtona. Però el pitjor era, justament, el silenci. O més ben dit, els no sorolls. No existien les melodies que s'associen a la natura boscosa, no teníem ocells ni insectes cridaners. Molts troncs, de dimensions força respectables, havien crescut torçats per l'empenta dels vents. Des del vaixell m'havia semblat que era una massa boscosa molt atapeïda. La distància sovint enganya pel que fa a la densitat, humana o vegetal. Aquest cop no. Estaven tan junts els uns dels altres que, sovint, es feia difícil precisar si dos arbres sortien de la matei-

xa arrel o si eren independents. El nostre camí es veia tallat per un conjunt de rierols insignificants. Tenien l'aspecte d'aigua desgelada a les muntanyes, que no brollava d'una font concreta. Una passa llarga era suficient per evitar-los.

La punta del far va aparèixer de sobte, retallant-se per damunt dels arbres més alts. El camí es va acabar al final del bosc. Vam poder veure la penya de granit pelat sobre la qual s'elevava la construcció. L'oceà l'envoltava per tres costats. En dies de mala maror devia repicar amb violència contra la pedra. Però fos qui fos, l'arquitecte havia treballat a consciència. Una superfície arrodonida i compacta per resistir millor els cops de la mar; cinc troneres medievals ben distribuïdes; un balconet estret amb la barana rovellada, una cúpula punxeguda. El que resultava del tot incompreensible eren les construccions afegides al balcó. Pals i estagues creuats, sovint amb la punta esmolada. Una bastida per fer obres de reparació? No teníem temps ni esma per reflexionar-hi.

–Hola! Hola! Hola! –va cridar el capità, colpejant la porta de ferro amb el palmell d'una mà. No vam rebre resposta, però aquell impuls va ser suficient per descobrir que la porta no estava tancada. Era una peça solidíssima. El ferro tenia un pam de gruix i l'havien reforçat amb dotzenes de reblons

de plom. El pes i el volum eren tan contundents que ens va caldre empènyer-la tots dos alhora per apartar-la. A dins, una estranya il·luminació. La llum exterior es filtrava recreant efectes catedralicis. A les parets encara resistia una capa de calç, que escampava blancors per les parets còncaues. L'escala, finalment, ascendia en espiral, arrapada a la pedra. Pel que vèiem, aquella part inferior estava reservada al dipòsit general, amb una quantitat notable d'útils i reserves.

El capità va remugar alguna cosa en veu baixa que no vaig entendre. Va començar l'ascens, molt decidit. Els noranta-sis esglaons s'acabaven a sota d'una superfície de fusta, que conformava el sòl del pis superior. Una empenta a una trapa quadrada i vam ser dins.

En efecte, allà hi havia un habitacle perfectament ordenat i calent. Una estufa de tub en forma de colze se situava al centre d'aquell espai quasi circular. Una paret amb porta trencava l'esfericitat del lloc. Darrere, potser, hi teníem la cuina. Més escaletes duïen a un nou pis, segurament a la maquinària del far. Fins aquí tot era plausible; la incoherència estava en l'ordre, l'estil amb què s'ordenava la casa.

Les coses s'havien disposat curosament a terra, seguint les parets. S'hi arrengraven objectes que

acostumem a posar sobre taules o prestatges. I a sobre de les caixes mai no hi faltava un pes, tinguessin tapa o no. Per exemple: una capsa amb sabates, i per sobre de les sabates una planxa de carbó. Més: un bidó de petroli, cilíndric i de mig metre d'alçada, ple de roba bruta. Al damunt, un tros de fusta comprimia les peces de roba. Tant la planxa com el tros de fusta eren tapadores imperfectes; en qualsevol cas no amagarien la pudor, si era aquest l'efecte que es buscava. Es diria que el propietari tenia por que els continguts fugissin com ocellets, alliberats de la gravetat, i que per això assegurava els seus petits dipòsits amb càrregues sòlides.

Finalment, el llit. Una peça vella, amb barres de ferro prim per damunt de la capçalera. I cobert per tres mantes gruixudes, l'home.

Indubtablement l'havíem sorprès a mig son. Quan vam entrar ja tenia els ulls oberts. Però no reaccionava. Ens mirava amb uns petits ulls de talp, sense parpellejar. Les mantes el cobrien fins al nas com la pell d'un ós. L'estança se'ns presentava molt neta, ell no tant. Era un espectacle que fluctuava entre la indefensió, la deixadesa i la ferocitat. Sota el matalàs, un orinal ple fins dalt de pixums freds.

—Bon dia, tècnic en senyals marítims. Som el relleu de l'oficial atmosfèric, el seu veí —va dir el capità

sense circumloquis, assenyalant amb una mà la direcció de la casa—. Sap on para?

Les paraules del capità em van recordar que ens havíem endinsat un quilòmetre i mig des de la platja de desembarcament. Vaig sentir que aquella distància era més llarga que tota la ruta entre Europa i l'illa. També vaig pensar en el fet que el capità se n'aniria, molt aviat.

Des del llit, una mà amb pèls negres va iniciar un moviment vague. A mig camí, però, va renunciar. La immobilitat de l'home exasperava el capità:

—No m'entén? No entén la meua llengua? Parla francès? Holandès?

Però l'individu es limitava a mirar-lo fixament. Ni tan sols es molestava a enretirar les mantes del rostre.

—Per l'amor de Déu! —va bramar el capità, amb un puny tancat—. He de fer un viatge comercial important. I estic en trànsit! Per sol·licitud de la corporació naviliera m'he desviat del meu trajecte, per deixar aquest home aquí i per endur-me el seu predecessor. Entén això? Però l'oficial atmosfèric actual no hi és. No hi és. Pot informar-me on trobar-lo?

El faroner ens mirava a ell i a mi alternativament. Res més. Ofuscat, amb la cara vermella, el capità va insistir:

—Sóc capità i tinc plens poders per dur-lo a judici si em denega una informació necessària per a la salvaguarda de béns i persones! Li ho repeteixo per última vegada: on és l'oficial atmosfèric destinat a aquesta illa?

—Lamentablement no puc contestar la seva pregunta.

Es va crear un silenci. Quasi havíem renunciat a comunicar-nos amb aquell ser, que de sobte ens sorprenia amb un accent d'artiller austríac. El capità va canviar de to, una mica més calmat:

—Bé, això està millor. Per què no pot contestar-me? Té algun contacte amb l'oficial atmosfèric? Quan el va veure per última vegada?

Però l'individu, de nou, es va recloure en el silenci.

—Aixequi's! —va ordenar sobtadament el capità.

L'altre va obeir, a poc a poc. Va enretirar les mantes i va treure els peus. Tenia una corpulència gens menyspreable. En moure's feia pensar en un arbre desarrelat que aprèn a caminar. Es va quedar assegut al llit i mirant a terra. Estava despullat. A ell tant li feia mostrar la seva nuesa. Però el capità va apartar la mirada d'aquell cos, afectat per un pudor que el faroner no coneixia. El pit apareixia cobert per una catifa de pèls, que s'enfilaven per les dues espatlles com plantes silvestres. Al sud del me-

lic la densitat del borriçol era de jungla. Vaig veure un membre distès però gegant. El fet que també estigués cobert de pèls, gairebé fins al prepuci, em va espantar. Què fan els teus ulls aquí, em vaig dir, i els vaig desviar fins al rostre del nostre interlocutor. Tenia una barba d'estilista clàssic, gens cuidada. Era un d'aquells homes amb els cabells tan espessos que li començaven un parell de centímetres per sobre de les celles, molt gruixudes per cert. Seia al matalàs tot recolzant les mans als genolls, els braços en una postura simètrica. Els ulls i el nas es concentraven al mig de la cara, i deixaven grans espais per a unes galtes de pòmuls mongols. Es diria indiferent a l'interrogatori. Jo no sabia ben bé si es comportava així per disciplina o per somnambulisme. Però m'hi vaig fixar i una ganyota delatava el nerviosisme interior: obria i tancava els llavis com un ratpenat. Allò em va permetre de veure unes dents separades. El capità va ajupir-se fins que va tenir la cara a pocs centímetres de l'orella de l'altre:

–S'ha tornat boig? Comprèn la seva responsabilitat? Està sabotejant una missió que intenta complir els tractats internacionals! Com es diu?

L'home va mirar el capità:

–Qui?

–Vostè! Estic parlant amb vostè! Quin és el seu nom legal?

–Batís. Batís Caffó.

El capità, separant les síl·labes:

–Per última vegada, tècnic en senyals marítims Caffó, el commino: on és l'oficial atmosfèric!

Sense mirar-lo, després d'un dubte, l'home va dir:

–No m'és possible contestar aquesta pregunta.

–És boig, decididament és boig –es va rendir el capità, passejant-se com un animal engabiat. Ara ignorava el nostre home i remenava les coses amb ànima policial. Quan va entrar a la saleta contigua jo vaig veure un llibre, prop de la capçalera del llit. A terra, també retingut per una pedra. El vaig fullejar per sobre. Per tal d'establir una conversa més fluida vaig comentar:

–Jo també conec l'obra del doctor Frazer, per bé que no en tinc una opinió sòlida. No sé si *La branca daurada* és una genialitat del pensament o una insubstància magnífica.

–El llibre no és meu i no l'he llegit.

Quina lògica més curiosa. Ho deia com si hagués d'existir alguna relació entre els dos fets. En qualsevol cas, allò va ser tot. No vaig aconseguir motivar-lo perquè continués parlant. Em mirava amb el seu posat de fantasma inapetent i ni tan sols treia les mans dels genolls.

–Deixi-ho estar, si us plau! –em va interrompre el capità, que no havia trobat cap senyal d'interès–.

Aquest individu ni tan sols s'ha llegit el reglament del seu ofici. Em crispa els nervis.

No podíem fer res més que tornar a la casa de l'oficial atmosfèric. A mig camí, però, encara a l'interior del bosc, el capità em va aturar agafant-me una màniga:

–La terra més propera és l'illa Bouvet, reivindicada pels noruecs, sis-centes milles nàutiques al sud-oest d'aquí –i després d'una llarga i raonada pausa–: Està segur que vol quedar-se? No m'agrada. Això és un test, un test perdut a l'oceà menys freqüentat del planeta, comparteix latitud amb els deserts de la Patagònia. Puc justificar davant de qualsevol comissió administrativa que el lloc no reunia les mínimes condicions. Ningú li recriminarà res. Té la meva paraula.

Havia de tornar-me'n? Tot indicava una resposta afirmativa. Però en aquests casos un es deixa dur per racionalitats amagades. Em sembla que em va decidir el sentit del ridícul: no havia creuat mig món per renunciar al meu destí just quan acabava d'arribar-hi.

–La casa de l'oficial atmosfèric es manté en bon estat, tinc provisions per a tot l'any i res no impedeix que compleixi les meves tasques quotidianes. Per la resta, el més segur és que el meu predecessor hagi patit algun accident estúpid i mortal. Potser el

suïcidi, qui ho sap. Però no crec que aquest home en sigui el responsable. En la meva opinió només representa un perill per a ell mateix. La solitud l'ha trastocat, i segurament té por que l'acusem de la desaparició del meu col·lega. Així s'explica la seva conducta.

Vaig dir això i em vaig sorprendre del magnífic resum que havia fet de la situació. Només havia exclòs dos aspectes: els meus sentiments i els meus pressentiments. El capità em va mirar amb ulls de cobra. Basculava molt lleugerament el cos, ara sobre un peu ara sobre l'altre, les mans darrere del gavany. No s'amoïni per mi, vaig insistir jo. És aquí per un desengany, n'estic segur, va afirmar ell. Després d'un dubte vaig dir qui ho sap, i ell va contestar sí, és clar que sí, ha vingut per despit. Va obrir els braços com un màgic que mostra la seva innocència; un gest de jugador que renuncia a continuar la partida. Un gest que em deia: jo no puc fer-hi més.

Vam guanyar la platja. Els vuit mariners desitjaven sentir l'ordre de tornar al vaixell. Patien un nerviosisme epidèrmic, sense causa justa. El senegalès Sow em va donar un cop d'ànim a l'esquena. Era un negre molt calb i amb la barba molt blanca. Em va fer l'ullet i va dir:

–No faci cas dels nois. Són mariners reclutats de nou, provenen de les terres altes d'Escòcia. Un

cactus del Yucatan coneix millor els misteris i llegendes de la mar que ells. Ni tan sols són blancs; són vermells. I com tothom sap aquesta raça viu dominada per supersticions de taverna. Mengi bé, treballi molt, miri's al mirall, per recordar-se, parli en veu alta, per no perdre el costum de la paraula, i ocupi la seva ment amb propòsits senzills. Això és tot. Ben mirat, què representa un any de la nostra vida comparat amb la paciència del bon Déu?

Després van pujar a les xalupes i van agafar els remes. Els mariners em miraven amb una barreja de compassió i astorament. Em contemplaven com si fossin nens que per primera vegada veuen un estruç, o com ciutadans pacífics davant d'una caravana de ferits que tornen de la guerra. El vaixell es va allunyar amb una lentitud de tartana. No li vaig treure els ulls del damunt fins que va ser un puntet a l'horitzó. En aquell punt que s'extingia hi havia alguna pèrdua irreparable. Vaig notar una mena d'anella de ferro que em comprimia el crani. No vaig saber si era una manifestació d'enyorança civil, una urgència de presidiari o, simplement, por.

Encara em vaig quedar una estona a la platja. Pel que feia a la cala, era una mitja lluna molt ben delimitada. A dreta i esquerra rocs d'origen volcànic l'obturaven; unes pedres punxegudes, plenes d'arestes, foradades com formatges i de pes molt

més lleuger del que feia pensar el seu volum. La sorra tenia tot l'aspecte de cendra d'encens, grisa i comprimida. Petits forats rodons descobrien amagatalls de crustacis. Els esculls feien que les onades arribessin mig mortes; una fina pel·lícula d'escuma blanca assenyalava el límit entre el mar i la terra. La ressaca havia clavat a la costa dotzenes de troncets i polits. Alguns eren arrels d'antics arbres abatuts. Les marees els havien treballat amb rigor d'artista, i s'hi podien admirar escultures d'una rara bellesa laberíntica. Per fragments, el cel patia una trista coloració d'argent brut o, encara més fosc, d'armadura rovellada. El sol no era res més que una taronja suspesa a mitja alçada, petit i cobert per núvols perpetus que filtraven la llum amb recances. Un sol que a causa de la latitud mai no arribaria al zenit. La meva descripció no és fiable. Això és el que jo podia veure. Però el paisatge que un home veu, ulls enfora, acostuma a ser el reflex del que amaga, ulls endins.